

Sygn. akt I PSK 118/21

POSTANOWIENIE

Dnia 6 października 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z powództwa S. S.
przeciwko W. Spółce Akcyjnej w Z.
o ustalenie wykonywania pracy w szczególnych warunkach i szczególnym
charakterze, nakazanie wydania nowego świadectwa pracy, alternatywnie
sprostowanie świadectwa pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych
w dniu 6 października 2021 r.,
skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych w Ł.
z dnia 14 maja 2020 r., sygn. akt VIII Pa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Ł., wyrokiem z dnia 14 maja 2020 r., oddalił apelację S.S. od wyroku Sądu Rejonowego w Ł. z dnia 29 października 2019 r., mocą którego oddalono jego powództwo przeciwko W. Spółce Akcyjnej z siedzibą w Z., o ustalenie wykonywania pracy w warunkach szczególnych i szczególnym charakterze, nakazanie wydania nowego świadectwa pracy, alternatywnie sprostowanie świadectwa pracy.

Spór w sprawie sprowadzał się do rozstrzygnięcia czy powód ma interes prawny w wytoczeniu powództwa o ustalenie, że wykonywał pracę w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze u pozwanego, czy też nie.

W sprawie ustalono, że S. S. był zatrudniony u pozwanego na podstawie umowy o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy (od września 2005 r. do 31 grudnia 2013 r.). Zgodnie z treścią umowy o pracę z dnia 15 września 2005 r., powód został zatrudniony na stanowisku kierowcy i operatora urządzeń pakujących w dziale produkcji suchej.

Sąd pierwszej instancji wskazał, że zgodnie z art. 189 k.p.c. powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Powód uzasadniał interes prawny chęcią uzyskania wyższych świadczeń emerytalnych w przyszłości. W ocenie tego Sądu, możliwość zaś uzyskania przez powoda w przyszłości wcześniejszej emerytury nie uzasadnia ustalenia w procesie wytoczonym przeciwko pracodawcy, faktu zatrudnienia w warunkach szczególnych i szczególnym charakterze.

Sąd Okręgowy wskazał nadto, że interes prawny, o jakim mowa w art. 189 k.p.c. należy rozpatrywać w sferze oceny prawnej, a nie na płaszczyźnie ustaleń faktycznych. Bez wątpienia określone fakty mogą wskazywać na istnienie interesu prawnego, ale sam interes prawny jest kategorią prawną, a nie faktyczną. Przepis art. 189 k.p.c. zezwala na poczynienie ustalenia co do prawa lub stosunku prawnego, a nie faktu, nawet jeśli fakt ten ma doniosłość prawną.

W ocenie Sądu odwoławczego, powód nie wykazał jaką ochronę w sferze prawnej uzyska przez samo ustalenie, ewentualnego wykonywania pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w okresie zatrudnienia u pozwanego od 15 września 2009 r. do 31 grudnia 2013 r. Samo ustalenie tych faktów nie wiązało się z żadnymi dalszymi skutkami, których realizacji powód nie mógłby uzyskać w drodze, i w terminie, zgłoszonego powództwa o sprostowanie świadectwa pracy czy, w przyszłości, żądając prawa do emerytury w drodze odwołania od decyzji organu rentowego w tym przedmiocie. Ustalenie pracy w szczególnych warunkach, nie może powodować żadnych innych skutków niż te zabezpieczane w drodze powództw o świadczenie. W związku z tym, Sąd odwoławczy przyjął, że nie istnieje interes prawny powoda w dokonaniu żądanego ustalenia, skoro ewentualne przesłankowe stwierdzenie faktu wykonywania pracy w warunkach szczególnych lub w szczególnym charakterze, w spornym okresie, w procesie o emeryturę w całości zabezpiecza jego prawne interesy z tym związane.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego wywiódł pełnomocnik powoda, zaskarżając wyrok w całości. We wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania wskazał na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, to jest: posiadania interesu prawnego przez pracownika w wytoczeniu powództwa przeciwko pracodawcy o ustalenie, że świadczył on pracę w warunkach szczególnych na jego rzecz. Ponadto występuje rozbieżność w dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest problem nowy, który nie został do tej pory bezpośrednio rozwiązany w orzecnictwie Sądu Najwyższego i dla rozwikłania, którego dotychczasowe orzecznictwo jest niewystarczające. Jeżeli skarżący jako przesłankę uzasadniającą przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazuje występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, to powinien zagadnienie to przedstawić przez jego sformułowanie z przytoczeniem przepisów prawa, na tle których ono powstało, przytoczyć argumenty prawne prowadzące do rozbieżnych ocen prawnych, a także wykazać, że jest to zagadnienie, którego rozwiązanie jest istotne nie tylko dla rozstrzygnięcia rozpoznawanej sprawy, lecz także dla praktyki sądowej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 2016 r., II CSK 382/15, Legalis nr 1508600). Innymi słowy, istotne zagadnienie prawne powinno kotwiczyć się w regulacji prawnej, która powinna zostać przeanalizowana i opracowana, tak aby to wpierw sam skarżący mógł stwierdzić, że istotne zagadnienie prawne rzeczywiście występuje i dlatego powinien rozpoznać je Sąd Najwyższy. Skarżący ma zatem obowiązek nie tylko sformułować samo zagadnienie, ale także - w uzasadnieniu wniosku - przedstawić odpowiednią jure argumentację wskazującą na dopuszczalność i celowość rozwiązania problemu prawnego w sposób preferowany przez skarżącego, a odmienny od sposobu rozstrzygnięcia tego problemu przy wykorzystaniu zapatrywań wyrażonych przez Sąd drugiej instancji (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2018 r., I UK 252/17, LEX nr 2533238). W celu spełnienia przesłanki przewidzianej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. nie wystarczy samo sformułowanie pytania do Sądu Najwyższego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 16 maja 2018 r., II CSK 12/18, LEX nr 2499783).

Sformułowane przez wnioskodawcę zagadnienie prawne nie spełnia powyższych wymagań. W orzecnictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się - co do zasady - brak interesu prawnego w domaganiu się ustalenia treści stosunku pracy w sytuacjach, w których powodowi przysługują już roszczenia o konkretne świadczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z 5 września 2017 r., II PK 206/16, LEX nr 2401064). Zgodnie z utrwalonym w orzecnictwie poglądem, strona ma bowiem interes prawny w żądaniu ustalenia istnienia stosunku prawnego lub prawa wówczas, gdy istnieje niepewność prawa lub stosunku prawnego z przyczyn faktycznych lub prawnych. Jeżeli jednak strona może dochodzić ochrony swych

praw, np. przez wytoczenie powództwa o zasądzenie lub o ukształtowanie stosunku prawnego lub prawa, istnienie interesu prawnego w ustaleniu jest zasadniczo wykluczone. W szczególności, o występowaniu interesu prawnego świadczy możliwość stanowczego zakończenia w tej drodze sporu, natomiast przeciwko jego istnieniu - możliwość uzyskania pełniejszej ochrony praw powoda w drodze innego powództwa. W takich przypadkach ustalenie istnienia stosunku prawnego lub prawa ma charakter prejudycjalny, co oznacza, że jego dokonanie jest niezbędne dla zweryfikowania dochodzonych roszczeń majątkowych. Sądy orzekają wówczas na podstawie tego ustalenia o roszczeniach majątkowych, co nie prowadzi do objęcia dokonanego ustalenia sentencją wydanego orzeczenia. Natomiast odmienna sytuacja występuje wówczas, gdy ustalenie jest pracownikowi niezbędne w celu usunięcia obiektywnej niezgodności między treścią umowy o pracę a rzeczywistym charakterem zatrudnienia realizowanego w spornym okresie, co może okazać się konieczne dla zweryfikowania różnych uprawnień, które nie są jeszcze określone lub zaktualizowane, ale mogą być przedmiotem potencjalnych roszczeń w przyszłości (por. np. wyrok Sądu Najwyższego z 11 kwietnia 2017 r., I PK 132/16, LEX nr 2309608).

Pracownik nie ma interesu prawnego w wytoczeniu powództwa przeciwko swojemu (byłemu) pracodawcy o ustalenie istnienia stosunku prawnego, jak również o ustalenie jego treści (np. że praca była wykonywana w szczególnych warunkach), jeżeli wytacza takie powództwo wyłącznie w celu uzyskania orzeczenia, które ma służyć pozyskaniu dowodów lub potwierdzeniu faktów prawotwórczych mających znaczenie w innym postępowaniu, w szczególności w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych (tak Sąd Najwyższy w wyrokach: z dnia 17 grudnia 1997 r., I PKN 43497, OSNAPiUS 1998 nr 21, poz. 621; z dnia 23 lutego 1999 r., I PKN 597/98, OSNAPiUS 2000 nr 8, poz. 301; z 19 września 2003 r., II UK 70/03, niepubl.).

Poglądowi, że możliwość dochodzenia przez powoda świadczeń z określonego stosunku prawnego wyklucza istnienie interesu prawnego w ustaleniu tego stosunku, należy przypisać znaczenie zasady, od której istnieją wyjątki. Decydujące w tym zakresie powinny być właściwości stosunku prawnego. Pełne rozwinięcie poglądów Sądu Najwyższego co do dopuszczalności i zasadności wystąpienia z powództwem o ustalenie istnienia stosunku pracy lub ustalenie jego treści nastąpiło w wyroku z 15 grudnia 2009 r., II PK 156/09 (LEX nr 577459).

W przeciwieństwie zaś do tego, co wskazał Sąd odwoławczy w uzasadnieniu swojego rozstrzygnięcia, należy podkreślić, że możliwość wystąpienia z roszczeniem o sprostowanie świadectwa pracy nie wyłącza interesu prawnego w ustaleniu rzeczywistej treści stosunku pracy (por. wyrok Sądu Najwyższego z 2 czerwca 2006 r., I PK 250/05, OSNP 2007 nr 11-12, poz. 156 z glosą A. Musiały, Przegląd Sądowy 2007 nr 10, s. 179-183).

Mając powyższe na uwadze, w sprawie nie występuje zagadnienie prawne ani potrzeba ujednolicenia dotychczasowego rzecznictwa Sądu Najwyższego.

Nie znajdując podstaw do przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzeczono jak w sentencji.